

International Federation of
Library Associations and Institutions

Izjava o mednarodnih katalogizacijskih načelih (ICP)

**Sekcija za katalogizacijo pri Ifli in Iflini strokovnjaki za mednarodni katalogizacijski
pravilnik**

Izdaja 2016, z manjšimi popravki 2017

**Agnese Galeffi (predsednica), María Violeta Bertolini, Robert L. Bothmann, Elena Escolano
Rodríguez in Dorothy McGarry**

December 2016

Odobril Stalni odbor Sekcije za katalogizacijo pri Ifli in Iflin Odbor za standarde, ki ga je
potrdil Iflin strokovni odbor

Slovenski prevod

Prevedli: Irena Kavčič, Suzana Šulek (Narodna in univerzitetna knjižnica)

1. elektronska izdaja

Ljubljana, 2019

Založila in izdala:
Narodna in univerzitetna knjižnica

Cena:
Brezplačno

Publikacija je dostopna na:
https://www.nuk.uni-lj.si/sites/default/files/dokumenti/2019/ICP_2017.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID=302481408
ISBN 978-961-7091-01-4 (pdf)

© 2016 María Violeta Bertolini, Robert L. Bothmann, Elena Escolano Rodríguez, Agnese Galeffi in Dorothy McGarry. To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna (CC BY 4.0). Kopijo licence lahko najdete na naslovu <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.

IFLA
P.O.Box 95312
2509 CH Den Haag
Netherlands

www.ifla.org

Vsebina

0	Uvod	4
1	Obseg	5
2	Splošna načela	5
3	Entitete, atributi in odnosi	6
4	Bibliografski opis.....	7
5	Točke dostopa.....	8
6	Cilji in funkcije kataloga	11
7	Osnove za učinkovito iskanje	12
8	Slovar.....	15
9	Viri.....	20
10	Izrazi, ki se v izjavi iz leta 2016 ne uporabljajo več	21
11	Zaključna beseda	22
12	Manjši popravki maja 2017	23

0 Uvod

Prva mednarodna katalogizacijska načela, znana kot pariška načela,¹ so bila sprejeta na Mednarodni konferenci o katalogizacijskih načelih leta 1961. Cilj, da bi služila kot osnova za mednarodno standardizacijo v katalogizaciji, je bil zagotovo dosežen: večina katalogizacijskih pravilnikov, ki so jih odtlej pripravili po vsem svetu, je načelom sledila dosledno ali vsaj v veliki meri.

Po več kot petdesetih letih so enotna mednarodna katalogizacijska načela še vedno potrebna, saj katalogizatorji in uporabniki po vsem svetu za iskanje in pridobivanje podatkov uporabljajo javne kataloge, dostopne prek spleta. Na začetku 21. stoletja je Ifla pripravila nova načela² (objavljena 2009), ki jih lahko uporabljamo tako v knjižničnih katalogih, dostopnih prek spleta, kot tudi v širšem okolju. Pričujoča izdaja načel je bila pregledana in posodobljena v letih 2014 in 2015 ter sprejeta leta 2016.

Izjava o načelih iz leta 2009 je nadomestila pariška načela in nedvoumno razširila njihov obseg na vse vrste gradiva, tako da niso zajeti le viri v obliki besedila, ter na vse vidike bibliografskih in normativnih podatkov, ki jih uporabljajo v knjižničnih katalogih, in ne velja le za izbor ter obliko vstopnega elementa/iztočnice. V izjavo niso vključena le načela in cilji, ampak tudi pravila, ki naj bi jih vključili v katalogizacijske pravilnike po vsem svetu, ter navodila o možnostih iskanja in priklica. Pričujoča izdaja iz leta 2016 upošteva nove kategorije uporabnikov, okolje odprtega dostopa, interoperabilnost in dostopnost podatkov, značilnosti orodij za odkrivanje virov in precejšnje spremembe v vedenju uporabnikov na splošno.

Izjava vključuje:

1. Obseg
2. Splošna načela
3. Entitete, atributi in odnosi
4. Bibliografski opis
5. Točke dostopa
6. Cilji in funkcije kataloga
7. Osnove za učinkovito iskanje

Pričujoča načela temeljijo na uveljavljenih katalogizacijskih praksah v svetu³ in na konceptualnih modelih iz družine Iflinih funkcionalnih zahtev.⁴

¹ *International Conference on Cataloguing Principles (Paris : 1961). Report.* London: International Federation of Library Associations, 1963, str. 91–96. Dostopno tudi v: *Library resources and technical services*, v. 6 (1962), str. 162–167; in *Statement of principles adopted at the International Conference on Cataloguing Principles, Paris, October, 1961.* Annotated edition with commentary and examples by Eva Verona. London: IFLA Committee on Cataloguing, 1971.

² *IFLA cataloguing principles: statement of international cataloguing principles (ICP) and its glossary.* München: K. G. Saur, 2009 (IFLA series on bibliographic control; v. 37). Načela so dostopna na spletu <www.ifla.org/publications/statement-of-international-cataloguing-principles>.

³ Cutter, Charles A. *Rules for a dictionary catalog.* 4th ed., rewritten. Washington, D.C.: Government Printing office, 1904; Ranganathan, S.R. *Heading and canons.* Madras [India]: S. Viswanathan, 1955; in Lubetzky, Seymour. *Principles of cataloging. Final report. Phase I: descriptive cataloging.* Los Angeles, Calif.: University of California, Institute of Library Research, 1969.

⁴ Functional requirements: the FRBR family of models <www.ifla.org/node/2016>. Modeli so trenutno v procesu združevanja, zato pričujoča načela še odražajo določeno negotovost prehodnega obdobja.

Upamo, da bodo pričujoča načela pomagala okrepiti mednarodno izmenjavo bibliografskih in normativnih podatkov in vodila snovalce katalogizacijskih pravilnikov pri njihovih prizadevanjih.

1 Obseg

Načela v tej izjavi naj služijo kot vodilo pri razvoju katalogizacijskih pravilnikov in pri odločitvah katalogizatorjev. Uporabna so tako za bibliografske kot za normativne podatke ter posledično za obstoječe knjižnične kataloge, bibliografije in druge nabore podatkov, ki jih pripravljajo knjižnice.

Njihov cilj je zagotoviti enoten pristop k opisni in predmetni katalogizaciji vseh vrst bibliografskih virov.

2 Splošna načela

Spodnja načela služijo kot smernice za izdelavo in razvoj katalogizacijskih pravilnikov, odločitve katalogizatorjev ter politiko dostopa do podatkov in njihove izmenjave. Med njimi je najpomembnejša ustreznost za uporabnike, medtem ko so načela v točkah 2.2–2.13 navedena v poljubnem vrstnem redu. Če si načela v točkah 2.2–2.13 med seboj nasprotujejo, ima načelo interoperabilnosti prednost pred ostalimi načeli.

- 2.1 *Ustreznost za uporabnika.* Ustreznost pomeni, da so vsa prizadevanja usmerjena v to, da so vsi podatki razumljivi in primerni za uporabnike. Izraz »uporabnik« pomeni katerokoli osebo, ki išče po katalogu in uporablja bibliografske in/ali normativne podatke. Pri odločitvah, sprejetih pri izdelavi opisov in kontroliranih oblik imen za dostop, moramo upoštevati uporabnika.
- 2.2 *Splošna raba.* Besedišče, ki ga uporabljamo v opisih in točkah dostopa, mora biti usklajeno z besediščem, ki ga uporablja večina uporabnikov.
- 2.3 *Prikaz.* Opis mora predstavljati vir v takšni obliki, kot se pojavlja. Kontrolirane oblike imen oseb, korporacij in rodbin morajo izhajati iz same entitete. Kontrolirane oblike naslovov dela morajo izhajati iz oblike, ki se pojavlja na prvi pojavni obliki izvirne izrazne oblike. Če to ni možno, uporabimo obliko, ki je običajno uporabljena v referenčnih virih.
- 2.4 *Točnost.* Bibliografski in normativni podatki morajo verodostojno opisati entiteto.
- 2.5 *Zadostnost in potrebnost.* Vključiti moramo podatkovne elemente, ki omogočajo lažji dostop vsem vrstam uporabnikov, vključno tistim s posebnimi potrebami, prav tako moramo vključiti podatkovne elemente, potrebne za izpolnitev ciljev in funkcij kataloga ter za opis ali identifikacijo entitet.
- 2.6 *Pomembnost.* Podatkovni elementi morajo biti primerni in pomembni za opis in morajo omogočati razlikovanje med entitetami.

- 2.7 *Ekonomičnost*. Kadar obstajajo alternativni načini za doseg cilja, damo prednost tistemu, ki je vsesplošno najbolj primeren in praktičen (to pomeni, da je najcenejši ali omogoča najpreprostejši dostop).
- 2.8 *Doslednost in standardizacija*. Opise in oblikovanje točk dostopa moramo zaradi zagotavljanja doslednosti standardizirati v največji možni meri.
- 2.9 *Integracija*. Opisi za vse vrste virov in kontrolirane oblike imen vseh vrst entitet morajo v kar največji meri temeljiti na skupnih pravilih.
- 2.10 *Interoperabilnost*. Truditi se moramo, da zagotovimo vzajemno in ponovno uporabo bibliografskih in normativnih podatkov znotraj knjižnične skupnosti in zunaj nje. Pri izmenjavi podatkov in orodij za odkrivanje virov zelo priporočamo uporabo slovarjev, ki omogočajo samodejni prevod in razdvoumljanje večpomenskih besed.
- 2.11 *Odprtost*. Omejitev dostopa do podatkov mora biti čim manjša, saj s tem ohranjamo preglednost in delujemo v skladu z odprtodostopnimi načeli, kakor je določeno tudi v Iflini izjavi o odprtem dostopu.⁵ Vsaka omejitev dostopnosti podatkov mora biti jasno navedena.
- 2.12 *Dostopnost*. Dostop do bibliografskih in normativnih podatkov, kakor tudi funkcionalnosti iskalnega orodja, mora biti v skladu z mednarodnimi standardi za dostopnost, kot je priporočeno v Iflinem etičnem kodeksu za knjižničarje in druge informacijske delavce (*Code of ethics for librarians and other information workers*).⁶
- 2.13 *Racionalnost*. Pravila v katalogizacijskem pravilniku morajo biti utemeljena in ne poljubna. Če ni možno upoštevati vseh načel, kot v posebnih primerih, moramo poiskati utemeljene, praktične rešitve in načelo racionalnosti pojasniti.

3 Entitete, atributi in odnosi

Entitete so glavni predmet zanimanja uporabnikov na določenem področju. Vsako entiteto lahko opišemo z njenimi osnovnimi značilnostmi, imenovanimi atributi. Atributi entitete služijo tudi kot način, s katerim uporabniki oblikujejo svoje poizvedbe in interpretirajo odgovore, kadar iščejo informacijo o določeni entiteti. Odnosi pojasnjujejo povezave med dvema ali več entitetami.

Katalogizacija mora upoštevati entitete, attribute in odnose, ki jih določajo konceptualni modeli v bibliografskem univerzumu. Upoštevani konceptualni modeli so: *Functional requirements for bibliographic records* (FRBR), *Functional requirements for authority data* (FRAD) in *Functional requirements for subject authority data* (FRSAD).

⁵ <www.ifla.org/node/8890>

⁶ <www.ifla.org/news/ifla-code-of-ethics-for-librarians-and-other-information-workers-full-version>

- 3.1 Entitete: entitete, ki so lahko predstavljane z bibliografskimi in normativnimi podatki, so:⁷
- delo,
 - izrazna oblika,
 - pojavnna oblika,
 - enota,⁸
 - oseba,
 - rodbina,
 - korporacija,⁹
 - thema,
 - nomen.¹⁰
- 3.2 Atributi: attribute, ki identificirajo posamezno entiteto, je treba uporabljati kot podatkovne elemente.
- 3.3 Odnosi: treba je identificirati bibliografsko pomembne odnose med entitetami.

4 Bibliografski opis

- 4.1 Splošno pravilo je, da za vsako pojavnno obliko izdelamo poseben bibliografski opis.
- 4.2 Bibliografski opis običajno temelji na enoti kot predstavnici pojavnne oblike in lahko vsebuje attribute ali povezave do atributov, ki se nanašajo na enoto ter na delo (dela) in izrazno obliko (izrazne oblike), ki ju (jih) uteleša.
- 4.3 Opisni podatki morajo temeljiti na mednarodno sprejetem standardu. V knjižničarstvu uporabljamo Mednarodni standard za bibliografski opis (International standard bibliographic description (ISBD)).¹¹ Kadar opisni podatki temeljijo na drugem standardu, je treba zaradi boljše interoperabilnosti in ustrezne ponovne uporabe informacij omogočiti odprt dostop do objavljenih preslikav med uporabljenim standardom in med Mednarodnim standardom za bibliografski opis.

⁷ Ker proces združevanja, ki vključuje modele FRBR, FRAD in FRSAD, še vedno poteka, so tukaj našteve vse entitete, ki so opisane v prej omenjenih konceptualnih modelih. Zaradi tega prihaja do nedoslednosti glede entitet tretje skupine in glede nomena v odnosu do imen in točk dostopa.

⁸ Delo, izrazna oblika, pojavnna oblika in enota so entitete prve skupine v modelih FRBR in FRAD.

⁹ Oseba, rodbina in korporacija so entitete druge skupine v modelu FRAD.

¹⁰ Thema (entiteta, ki je predmet dela) in nomen (katerikoli znak ali zaporedje znakov, pod katerimi je tema znana, ali se na njih nanaša, ali jo z njimi poimenujemo) sta entiteti, predstavljeni in opisani v modelu FRSAD. V okviru modela FRBR tema vključuje entitete prve in druge skupine, dodatno pa še vse entitete, ki služijo kot vsebine del (tj. entitete iz tretje skupine: pojem, predmet, dogodek in kraj). V modelu FRSAD je nomen nadrazred imena entitet modela FRAD, tj. imena, identifikatorja in kontrolirane točke dostopa. V tej izjavi nomen ni nadrazred imenu, identifikatorju in kontrolirani točki dostopa, saj to ni namen izjave.

¹¹ *ISBD: international standard bibliographic description*. Consolidated edition. Berlin, München: De Gruyter Saur, 2011. (IFLA series on bibliographic control; v. 44).

- 4.4 Popolnost opisov je lahko različna, kar je odvisno od namena kataloga ali bibliografskega nabora podatkov. Uporabnik mora biti s stopnjo popolnosti seznanjen.

5 Točke dostopa

5.1 Splošno

Točke dostopa za priklic bibliografskih in normativnih podatkov moramo oblikovati po splošnih načelih (gl. 2 Splošna načela). Točke dostopa so lahko kontrolirane ali nekontrolirane.

- 5.1.1 Zagotoviti moramo kontrolirane točke dostopa za normativne in variantne oblike imen entitet, kot so oseba, rodbina, korporacija, delo, izrazna oblika, pojavna oblika, enota in thema. Kontrolirane točke dostopa zagotavljajo doslednost, ki je potrebna za povezovanje bibliografskih podatkov za nabore virov.

Oblikovati moramo normativne podatke, s katerimi kontroliramo normativne oblike imena, variantne oblike imena in identifikatorje, ki jih uporabljamo kot točke dostopa.

- 5.1.2 Zagotovimo lahko nekontrolirane točke dostopa v obliki bibliografskih podatkov za imena, naslove (npr. stvarni naslov, prevzet s pojavne oblike), kode, ključne besede itn., ki v normativnih podatkih niso kontrolirani.

5.2 Izbira točk dostopa

- 5.2.1 Točke dostopa za bibliografske podatke morajo vključevati normativne točke dostopa za dela in izrazne oblike (kontrolirane), ki jih uteleša vir, naslov pojavne oblike (običajno nekontroliran) in normativne točke dostopa za ustvarjalce del.

Korporacijo štejemo za ustvarjalca pri tistih delih, ki izražajo kolektivno misel ali delovanje korporacije, ali kadar besedilo naslova, skupaj z naravo dela, jasno kaže na to, da je korporacija kolektivno odgovorna za vsebino dela. To velja tudi, če se pod delo podpiše oseba v vlogi uradnika ali uslužbenca korporacije.

- 5.2.2 Za bibliografske podatke moramo oblikovati dodatne normativne točke dostopa za osebe, rodbine, korporacije in predmete, kadar menimo, da je to pomembno za najdenje in identifikacijo opisovanega bibliografskega vira.

- 5.2.3 Kot točke dostopa do normativnih podatkov moramo vključiti tako normativno obliko imena entitete kot tudi variantne oblike imena.

- 5.2.4 Dodatni dostop lahko omogočajo imena sorodnih entitet.

5.3 Normativne točke dostopa

Normativno točko dostopa za ime entitete moramo zabeležiti kot normativni podatek skupaj z identifikatorji entitete in variantnimi oblikami imena. Normativna točka dostopa se lahko uporabi kot privzeta oblika prikaza v katalogu.

5.3.1 Normativne točke dostopa moramo izdelati v skladu s standardom.

5.3.2 Jezik in pisava normativnih točk dostopa

5.3.2.1 Kadar so imena zapisana v različnih jezikih in/ali pisavah, imajo pri izbiri za normativno točko dostopa za ime prednost podatki, ki jih najdemo na pojavnih oblikah dela in so izraženi v izvirnem jeziku in pisavi.

5.3.2.1.1 Če pa izvirnega jezika in/ali pisave v katalogu običajno ne uporabljamo, lahko kot osnovo za normativno točko dostopa vzamemo oblike, ki jih najdemo na pojavnih oblikah ali v referenčnih virih v enem od jezikov in/ali pisav, ki najbolj ustrezajo uporabnikom kataloga.

5.3.2.1.2 Omogočiti je treba dostop do oblike v izvirnem jeziku in pisavi, kadarkoli je to možno, in sicer s kontrolirano točko dostopa, bodisi z normativno obliko imena bodisi z variantno obliko imena.

5.3.2.2 Pri transliteracijah je treba upoštevati mednarodni standard za transkripcijo.

5.3.3 Izbira prednostnega imena

Ime, ki ima prednost pri izbiri normativne točke dostopa za entiteto, mora temeljiti na imenu, ki entiteto nedvoumno identificira, bodisi da je to oblika imena, ki jo najpogosteje najdemo na pojavnih oblikah, bodisi da je to splošno sprejeto ime, znano uporabnikom kataloga (npr. "konvencionalno ime"), ki ga najdemo v referenčnih virih.

5.3.3.1 Izbira prednostnega imena za osebe, rodbine in korporacije

Če oseba, rodbina ali korporacija uporablja različna imena ali različne oblike imen, eno ime ali eno obliko imena izberemo kot osnovo za normativno točko dostopa.

5.3.3.1.1 Kadar na pojavnih oblikah in/ali v referenčnih virih najdemo različne oblike imena in te različice ne temeljijo na različnih prikazih istega imena (npr. polne ali skrajšane oblike), izberemo:

- a) splošno znano (ali "konvencionalno") ime, kjer je to navedeno, in ne uradno ime, ali

- b) uradno ime, kjer splošno znano ali konvencionalno ime ni navedeno.

5.3.3.1.2 Če je korporacija v različnih obdobjih uporabljala različna imena, pri katerih ne gre le za nepomembne različice, vsaka entiteta, ki jo identificira pomembna sprememba imena, velja za novo entiteto. Ustrezne normativne podatke za vsako entiteto moramo povezati, običajno to storimo s povezovanjem zgodnejših in poznejših normativnih oblik imen korporacije.

5.3.3.2 Izbira prednostnega naslova za dela, izrazne oblike, pojavne oblike in enote

Kadar ima delo več naslovov, enega izberemo kot osnovo za normativno točko dostopa za delo, izrazno obliko, pojavno obliko in enoto.

Kadar v pojavnih oblikah najdemo različne oblike naslova dela, izberemo:

- a) naslov, ki se pojavlja v prvi pojavnih obliki izvirne izrazne oblike dela, običajno v izvornem jeziku, ali
- b) splošno uporabljen naslov.

5.3.4 Oblika imena za normativne točke dostopa

5.3.4.1 Oblika osebnega imena

Kadar osebno ime sestoji iz več besed, mora izbira prve besede za normativno točko dostopa slediti pravilom države in jezika, ki sta najtesneje povezana z osebo, in zaporedju, kakršnega najdemo na pojavnih oblikah ali v referenčnih virih.¹²

5.3.4.2 Oblika rodbinskega imena

Kadar rodbinsko ime sestoji iz več besed, mora izbira prve besede za normativno točko dostopa slediti pravilom države in jezika, ki sta najtesneje povezana z rodbino, in zaporedju, kakršnega najdemo na pojavnih oblikah ali v referenčnih virih.

5.3.4.3 Oblika imena korporacij

Pri navajanju normativne točke dostopa za korporacijo uporabimo ime v takem vrstnem redu, kot ga najdemo na pojavnih oblikah ali v referenčnih virih, razen v naslednjih primerih:

¹² *Names of persons: national usages for entry in catalogues*. 4th revised and enlarged edition. München, K.G. Saur, 1996. (UBCIM publications ; new series, v. 16) <www.ifla.org/files/assets/cataloguing/pubs/names-of-persons_1996.pdf>. Dopolnjene različice *Names of persons* so dostopne na spletu <www.ifla.org/node/4953>.

5.3.4.3.1 kadar je korporacija del jurisdikcije ali političnoteritorialne enote, mora normativna točka dostopa vsebovati sedanjo obliko imena ozemlja v jeziku in pisavi, ki najbolj ustrežata potrebam uporabnikov kataloga;

5.3.4.3.2 kadar ime korporacije samo po sebi izraža podrejenost ali podrejeno vlogo ali pa ne zadostuje za identifikacijo podrejenega telesa, se normativna točka dostopa začne z imenom nadrejenega telesa.

5.3.4.4 Oblika imena del, izraznih oblik, pojavnih oblik in enot

Normativno točko dostopa za delo, izrazno obliko, pojavno obliko in enoto oblikujemo bodisi iz samostojnega naslova bodisi iz kombinacije naslova in normativne točke dostopa za ustvarjalca (ustvarjalce) dela.

5.3.4.5 Razlikovanje med imeni

Po potrebi za razlikovanje med eno entiteto in drugimi entitetami z istim imenom v normativno točko dostopa za entiteto vključimo druge identifikacijske oznake. Če je ustrezno, lahko iste identifikacijske oznake vključimo v variantne oblike imena.

5.4 Variantna imena in variantne oblike imena

Ne glede na to, katero ime izberemo za normativno točko dostopa, moramo tudi variantna imena in variantne oblike imena zapisati kot normativni podatek za kontroliran dostop.

6 Cilji in funkcije kataloga

Katalog mora biti praktično in učinkovito orodje, ki uporabniku omogoča, da:

6.1 najde bibliografske vire v zbirki s pomočjo iskanja prek atributov posameznih entitet ali odnosov med njimi;

najde posamezni vir ali nabor virov, ki predstavljajo:

- vse vire, ki izražajo isto delo,
- vse vire, ki utelešajo isto izrazno obliko,
- vse vire, ki ponazarjajo isto pojavno obliko,
- vse vire, povezane z določeno osebo, rodbino ali korporacijo,
- vse vire o določeni temi,
- vse vire, določene z drugimi kriteriji (jezik, kraj izida, leto/datum izida, oblika vsebine, vrsta medija, vrsta nosilca itn.), običajno kot dodatno omejevanje rezultatov iskanja;

- 6.2 identificira bibliografski vir ali agenta (tj., ugotovi, ali opisana entiteta ustreza tistemu, kar išče, ali pa ugotovi razliko med dvema ali več entitetami s podobnimi značilnostmi);
- 6.3 izbere bibliografski vir, ki ga potrebuje (tj., izbere vir, ki ustreza njegovim zahtevam glede medija, vsebine, nosilca itn., ali pa izloči vir, ki njegovim potrebam ne ustreza);
- 6.4 pridobi opisano enoto ali dostop do nje (tj., dobi informacijo o tem, ali je mogoče enoto kupiti, si jo izposoditi itn., ali pa dostopati do nje po elektronski poti prek spletne povezave z oddaljenim virom) oziroma pridobi normative ali bibliografske podatke oziroma dostop do njih;
- 6.5 se giblje in raziskuje
- znotraj kataloga, s pomočjo logične razporeditve bibliografskih in normativnih podatkov ter jasnega prikaza odnosov med entitetami,
 - zunaj kataloga, po drugih katalogih in zunaj knjižničnega okolja.

7 Osnove za učinkovito iskanje

7.1. Iskanje

Točke dostopa 1) omogočajo zanesljiv priklic bibliografskih in normativnih podatkov ter z njimi povezanih bibliografskih virov ter 2) povezujejo/zbirajo in omejujejo rezultate iskanja.

7.1.1 Načini iskanja

Iskanje in priklic imen mora biti omogočeno s pomočjo načinov, ki so na voljo v določenem knjižničnem katalogu ali bibliografski podatkovni zbirki (npr. s pomočjo polnih oblik imen, ključnih besed, fraz, krajšanja, identifikatorjev itn.). Zaradi večje interoperabilnosti in ponovne uporabe morajo biti podatki dostopni in morajo omogočati iskanje tudi z neknjižničnimi orodji.

7.1.2 Bistvene točke dostopa

Bistvene točke dostopa so tiste, ki temeljijo na glavnih atributih in odnosih vsake posamezne entitete v bibliografskem opisu.

7.1.2.1 Bistvene točke dostopa v bibliografskih podatkih so:

normativna točka dostopa za ime ustvarjalca ali ime prvega navedenega ustvarjalca, če je navedenih več,

normativna točka dostopa za delo/izrazno obliko (ta lahko vključuje normativno točko dostopa za ustvarjalca),

stvarni naslov ali njegovo nadomestilo za pojavno obliko,
leta/datumi izida ali izhajanja pojavne oblike,
točke dostopa za predmetne oznake in/ali klasifikacijske številke za delo,
standardne številke, identifikatorji in "ključni naslovi" opisovane entitete.

7.1.2.2 Bistvene točke dostopa v normativnih podatkih so:

normativno ime entitete,
variantna imena in variantne oblike imena entitete,
identifikatorji entitete,
kontrolirana imena (npr. točke dostopa za predmetne oznake in/ali klasifikacijske številke) dela.

7.1.3 Dodatne točke dostopa

Drugi atributi iz bibliografskih ali normativnih podatkov lahko služijo kot neobvezne točke dostopa ali kot pripomočki za filtriranje ali omejevanje pri iskanju.

7.1.3.1 Takšni atributi v bibliografskih podatkih so (a ne izključno):

imena ostalih ustvarjalcev poleg prvega,
imena oseb, rodbin in korporacij, ki ne nastopajo v vlogi ustvarjalca (npr. izvajalci),
variantni naslovi (npr. vzporedni naslovi, čelni naslovi),
normativne točke dostopa za zbirke,
identifikatorji bibliografskih podatkov,
jezik izrazne oblike, utelešene v pojavnih oblikah,
kraj izida,
oblika vsebine,
vrsta medija,
vrsta nosilca.

7.1.3.2 Takšni atributi v normativnih zapisih so (a ne izključno):

imena ali naslovi sorodnih entitet,

identifikatorji normativnih podatkov.

7.2 Priklic

Kadar rezultat iskanja obsega večje število bibliografskih podatkov z isto točko dostopa, morajo biti rezultati prikazani v logičnem zaporedju, kakršno ustreza uporabniku kataloga, če je le mogoče v skladu s standardom, ki ustreza jeziku in/ali pisavi točke dostopa. Uporabnik mora imeti možnost izbire med različnimi kriteriji, kot so leto/datum izida, abecedni vrstni red, razvrščanje po pomembnosti itn.

Kadar je možno, izberemo prikaz, ki pokaže entitete in odnose med njimi.

8 Slovar

Pričujoči slovar vsebuje izraze, ki so v okviru *Izjave o mednarodnih katalogizacijskih načelih* uporabljeni v posebnem pomenu (in ne v pomenu običajne slovarske definicije). Navedeni so tudi izrazi, ki so pomembni za razumevanje *Izjave*. Na koncu so podani izrazi iz *Izjave* iz leta 2009, ki se v tej izdaji ne uporabljajo več.

ŠP = širši pojem; OP = ožji pojem; SP = sorodni pojem

Agent (agent): entiteta (oseba, rodbina ali korporacija), ki je z deli, izraznimi oblikami, pojavnimi oblikami in enotami povezana prek odnosov v zvezi z odgovornostjo.

Glej tudi **Entiteta** [ŠP], **Korporacija** [OP], **Oseba** [OP], **Rodbina** [OP], **Ustvarjalec** [SP].

Vir: ICP rev WG.

Atribut (attribute): značilnost entitete. Atribut je lahko lasten sami entiteti ali pa izvira od zunaj. Atributi so lahko zapisani zgolj besedno ali kot enotni identifikator vira (angl. URI).

Glej tudi **Entiteta** [SP], **Konceptualni model** [ŠP], **Odnos** [SP].

Vir: FRBR, ICP rev WG.*

Bibliografski opis (bibliographic description): nabor bibliografskih podatkov, ki opisujejo in identificirajo bibliografski vir.

Glej tudi **Bibliografski podatki** [ŠP], **Opisna katalogizacija** [SP].

Vir: ISBD cons.**

Bibliografski podatki (bibliographic data): podatki, ki opisujejo bibliografski vir in omogočajo dostop do njega.

Glej tudi **Bibliografski opis** [OP], **Normativni podatki** [SP].

Vir: IME ICC, ICP rev WG.

Bibliografski univerzum (bibliographic universe): področje, ki obsega zbirke knjižnic. V širšem pomenu lahko obsega tudi zbirke drugih informacijskih skupnosti, kot so arhivi, muzeji itd.

Vir: IME ICC, ICP rev WG.

Bibliografski vir (bibliographic resource): entiteta, materialna ali nematerialna, intelektualne in/ali umetniške vsebine.

Vir: ISBD cons.

Bibliografsko pomemben (bibliographically significant): značilnost entitete, atributa ali odnosa, ki ima v kontekstu bibliografskih virov poseben pomen ali vrednost.

Vir: IME ICC.

* ICP rev WG je okrajšava za *international cataloguing principle revision working group*.

** ISBD cons. je okrajšava za *ISBD consolidated*.

Bistvena točka dostopa (essential access point): točka dostopa v bibliografskih ali normativnih podatkih, ki temelji na glavnem atributu ali odnosu entitete in omogoča priklic in identifikacijo teh podatkov.

Glej tudi **Dodatna točka dostopa** [SP], **Kontrolirana točka dostopa** [SP], **Normativna točka dostopa** [SP], **Točka dostopa** [ŠP].

Vir: IME ICC.

Delo (work): jasno določena intelektualna ali umetniška stvaritev (tj. intelektualna ali umetniška vsebina).

Glej tudi **Enota** [SP], **Entiteta** [ŠP], **Izrazna oblika** [SP], **Pojavna oblika** [SP].

Vir: FRAD, FRBR, priredba IME ICC.

Dodatna točka dostopa (additional access point): točka dostopa, ki jo lahko uporabljamo poleg bistvenih točk dostopa za učinkovitejši priklic bibliografskih in normativnih podatkov.

Glej tudi **Bistvena točka dostopa** [SP], **Točka dostopa** [ŠP].

Vir: IME ICC.

Enota (item): posamezni primerek pojavnosti oblike.

Glej tudi **Delo** [SP], **Entiteta** [ŠP], **Izrazna oblika** [SP], **Pojavna oblika** [SP].

Vir: FRBR.

Entiteta (entity): abstraktna kategorija konceptualnih objektov.

Glej tudi **Agent** [OP], **Atribut** [SP], **Delo** [OP], **Enota** [OP], **Izrazna oblika** [OP], **Konceptualni model** [ŠP], **Korporacija** [SP], **Nomen** [OP], **Odnos** [SP], **Oseba** [SP], **Pojavna oblika** [OP], **Rodbina** [SP], **Thema** [OP].

Vir: FRBR Consolidation Group, priredba ICP rev WG.

Identifikator (identifier): številka, koda, beseda, besedna zveza, logotip, naprava itn., ki je povezana z entiteto in omogoča razlikovanje te entitete od drugih entitet znotraj področja, za katerega je bil dodeljen identifikator.

Glej tudi **Normativni podatki** [SP].

Vir: FRAD.

Ime (name): znak, beseda ali več besed in/ali znakov, po katerih je entiteta znana. Vključuje besede/znake, ki označujejo osebo, rodbino ali korporacijo; vključuje naslov, s katerim je poimenovano delo, izrazna oblika, pojavnostna oblika ali enota. Uporablja se kot osnova točke dostopa.

Glej tudi **Kontrolirana točka dostopa** [SP], **Konvencionalno ime** [OP], **Normativna oblika imena** [OP], **Normativna točka dostopa** [SP], **Nomen** [SP], **Prednostno ime** [OP], **Točka dostopa** [SP], **Variantna oblika imena** [OP].

Vir: FRBR kot je prirejen v FRAD-u.

Izrazna oblika (expression): intelektualna ali umetniška izvedba dela v obliki črkovno-številčne, glasbene ali plesne notacije, v obliki zvoka, slike, predmeta, gibanja itn., ali kombinacija teh oblik.

Glej tudi **Delo** [SP], **Enota** [SP], **Entiteta** [ŠP], **Oblika vsebine** [SP], **Pojavna oblika** [SP], **Vrsta nosilca** [SP].

Vir: FRBR.

Ključni naslov (key title): edinstveni naslov, ki ga kontinuiranemu viru določijo znotraj mreže centrov ISSN in je neločljivo povezan s številko ISSN.

Vir: ISBD cons.

Konceptualni model (conceptual model): model, ki s pomočjo analize, kot je opredeljevanje odnosov med entitetami, predstavlja bibliografski univerzum.

Glej tudi **Atribut** [OP], **Entiteta** [OP], **Odnos** [OP].

Vir: ICP rev WG.

Kontrolirana točka dostopa (controlled access point): točka dostopa, zabeležena v normativnih podatkih. Kontrolirane točke dostopa vključujejo tako normativne kot variantne oblike imen.

Glej tudi **Bistvena točka dostopa** [SP], **Ime** [SP], **Nekontrolirana točka dostopa** [SP], **Nomen** [SP], **Normativna točka dostopa** [OP], **Normativni podatki** [SP], **Točka dostopa** [ŠP], **Variantna oblika imena** [OP].

Vir: IME ICC.

Konvencionalno ime (conventional name): neuradno ime, po katerem je znana entiteta.

Glej tudi **Ime** [ŠP], **Normativna oblika imena** [SP], **Prednostno ime** [SP], **Variantna oblika imena** [SP].

Vir: prirejeno po AACR2 iz leta 2002, Glossary; ICP rev WG.

Korporacija (corporate body): organizacija ali skupina ljudi in/ali organizacij, ki jo identificira določeno ime in deluje kot enota.

Glej tudi **Agent** [ŠP], **Entiteta** [SP], **Oseba** [SP], **Rodbina** [SP], **Ustvarjalec** [SP].

Vir: FRAD.

Nekontrolirana točka dostopa (uncontrolled access point): točka dostopa, ki ni kontrolirana v normativnih podatkih.

Glej tudi **Kontrolirana točka dostopa** [SP], **Točka dostopa** [ŠP].

Vir: IME ICC, ICP rev WG.

Nomen (nomen): katerikoli znak ali zaporedje znakov, pod katerimi je tema znana, ali se na njih nanaša, ali jo z njimi poimenujemo. Tema ima lahko enega ali več nomenov in nomen se lahko nanaša na eno ali več them. Uporablja se kot osnova točke dostopa.

Glej tudi **Ime** [SP], **Entiteta** [ŠP], **Kontrolirana točka dostopa** [SP], **Točka dostopa** [SP].

Vir: FRASAD.

Normativna oblika imena (authorized form of name): oblika imena, ki jo izberemo kot normativno točko dostopa do entitete.

Glej tudi **Ime** [ŠP], **Konvencionalno ime** [SP], **Normativna točka dostopa** [SP], **Prednostno ime** [SP], **Variantna oblika imena** [SP].

Vir: IME ICC.

Normativna točka dostopa (authorized access point): prednostna kontrolirana točka dostopa do entitete, določena in oblikovana v skladu s pravili ali standardi.

Glej tudi **Bistvena točka dostopa** [SP], **Ime** [SP], **Kontrolirana točka dostopa** [ŠP], **Normativna oblika imena** [SP], **Prednostno ime** [SP], **Točka dostopa** [ŠP],

Variantna oblika imena [SP].

Vir: IME ICC.

Normativni podatki (authority data): skupek informacij o osebi, rodbini, korporaciji, delu, izrazni obliki, pojavnimi oblikami, enoti ali temi. Normativni podatki morajo biti sestavljeni tako, da omogočajo nadzor nad normativnimi oblikami imen, nomeni, variantnimi oblikami imena in identifikatorji, ki služijo kot točke dostopa.

Glej tudi **Bibliografski podatki** [SP], **Kontrolirana točka dostopa** [SP], **Identifikator** [SP], **Točka dostopa** [SP].

Vir: FRAD, ICP rev WG.

Oblika vsebine (content form): osnovna oblika ali oblike, s katerimi je izražena vsebina vira.

Glej tudi **Izrazna oblika** [SP], **Vrsta nosilca** [SP].

Vir: ISBD cons.

Odnos (relationship): specifična povezava med entitetami ali njihovimi primerki.

Glej tudi **Atribut** [SP], **Entiteta** [SP], **Konceptualni model** [ŠP], **Ustvarjalec** [OP].

Vir: temelji na FRBR.

Opisna katalogizacija (descriptive cataloguing): del katalogizacije, ki priskrbi tako opisne podatke kot tudi točke dostopa, ki niso povezane z vsebino.

Glej tudi **Bibliografski opis** [SP], **Predmetna katalogizacija** [SP].

Vir: IME ICC.

Oseba (person): posameznik ali posamezna identiteta, ki pripada posamezniku ali skupini, ali pa jo posameznik ali skupina privzameta.

Glej tudi **Agent** [ŠP], **Entiteta** [SP], **Korporacija** [SP], **Rodbina** [SP], **Ustvarjalec** [SP].

Vir: FRBR kot je prirejen v FRAD-u, priredba IME ICC.

Pojavna oblika (manifestation): fizično utelešenje izrazne oblike dela. Pojavna oblika lahko uteleša zbirko del, posamezno delo ali sestavni del le-tega. Pojavne oblike lahko obsegajo eno ali več fizičnih enot.

Glej tudi **Delo** [SP], **Enota** [SP], **Entiteta** [ŠP], **Izrazna oblika** [SP].

Vir: FRAD, FRBR, IME ICC.

Predmetna katalogizacija (subject cataloguing): del katalogizacije, ki identificira theme in nomene.

Glej tudi **Opisna katalogizacija** [SP], **Thema** [SP].

Vir: IME ICC, ICP rev WG.

Prednostno ime (preferred name): ime entitete, izbrano na podlagi pravil ali standardov, ki služi kot osnova za oblikovanje normativne točke dostopa do entitete.

Glej tudi **Ime** [ŠP], **Konvencionalno ime** [SP], **Normativna oblika imena** [SP], **Normativna točka dostopa** [SP].

Vir: IME ICC.

Rodbina (family): dve ali več oseb, ki jih veže rojstvo, poroka, posvojitve oziroma podobno zakonito razmerje ali pa se same predstavljajo kot rodbina.

Glej tudi **Agent** [ŠP], **Entiteta** [SP], **Korporacija** [SP], **Oseba** [SP], **Ustvarjalec** [SP].

Vir: FRAD, kot je prirejeno v IME ICC.

Thema (thema): katerakoli entiteta, ki je predmet dela. Theme so lahko v svoji kompleksnosti zelo različne. Enostavne theme lahko sestavimo ali združimo v bolj kompleksne theme.

Glej tudi **Entiteta** [ŠP], **Predmetna katalogizacija** [SP].

Vir: FRSAD.

Točka dostopa (access point): ime, izraz, koda itn., s pomočjo katere iščemo in identificiramo bibliografske ali normativne podatke. Točke dostopa omogočajo tudi zbirno funkcijo kataloga.

Glej tudi **Bistvena točka dostopa** [OP], **Dodatna točka dostopa** [OP], **Ime** [SP], **Kontrolirana točka dostopa** [OP], **Nekontrolirana točka dostopa** [OP], **Nomen** [SP], **Normativna točka dostopa** [OP], **Normativni podatki** [SP], **Variantna oblika imena** [OP].

Vir: FRAD, IME ICC, ICP rev WG.

Uporabnik (user): katerakoli oseba, rodbina, korporacija ali samodejno orodje, ki išče po katalogu in uporablja bibliografske in/ali normativne podatke.

Vir: ICP rev WG.

Ustvarjalec (creator): oseba, rodbina ali korporacija, odgovorna za intelektualno ali umetniško vsebino dela.

Glej tudi **Agent** [SP], **Korporacija** [SP], **Odnos** [ŠP], **Oseba** [SP], **Rodbina** [SP].

Vir: IME ICC.

Variantna oblika imena (variant form of name): oblika imena, ki ni izbrana za normativno točko dostopa do entitete. Lahko jo uporabljamo za dostop do normativnih podatkov za entiteto ali pa za povezavo do normativne točke dostopa.

Glej tudi **Ime** [ŠP], **Kontrolirana točka dostopa** [ŠP], **Konvencionalno ime** [SP], **Normativna oblika imena** [SP], **Normativna točka dostopa** [SP], **Točka dostopa** [ŠP].

Vir: IME ICC.

Vrsta nosilca (carrier type): oznaka formata medija za shranjevanje in oznaka ohišja nosilca v kombinaciji z vrsto vmesne naprave, s katero prikažemo, pogledamo, predvajamo itn. vsebino vira.

Glej tudi **Izrazna oblika** [SP], **Oblika vsebine** [SP].

Vir: IME ICC.

9 Viri

FRAD – functional requirements for authority data: a conceptual model. München : K.G. Saur, 2009. (IFLA series on bibliographic control; v. 34). Dostopno na spletu: www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frad/frad_2013.pdf

FRBR – functional requirements for bibliographic records: final report. – Munich : Saur, 1998. (IFLA UBCIM publications new series; v. 19). Dostopno na spletu: www.ifla.org/publications/ifla-series-on-bibliographic-control-19 (september 1997, dopolnjevano in popravljeno februarja 2008)

Functional requirements for subject authority data (FRSAD): final report. – Berlin, München: De Gruyter Saur, 2011. (IFLA series on bibliographic control; v. 43). Dostopno na spletu: www.ifla.org/files/assets/classification-and-indexing/functional-requirements-for-subjectauthority-data/frsad-final-report.pdf

GARR – guidelines for authority records and references. 2nd ed., rev. – Munich : Saur, 2001. (IFLA UBCIM publications new series; v. 23). Dostopno na spletu: www.ifla.org/files/assets/hq/publications/series/23.pdf

IME ICC – IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code (1st–5th : 2003–2007), priporočila udeležencev.

Introducing the FRBR library reference model / Pat Riva, Maja Žumer. – Prispevki predstavljeni na: IFLA WLIC 2015 – Cape Town, South Africa in Session 207 – Cataloguing. Dostopno na spletu: <http://library.ifla.org/1084>

ISBD – international standard bibliographic description. Consolidated edition. – Berlin, München : De Gruyter Saur, 2011. (IFLA series on bibliographic control; v. 44).

Webster's 3rd – Webster's third new international dictionary. – Springfield, Mass. : Merriam, 1976.

10 Izrazi, ki se v izjavi iz leta 2016 ne uporabljajo več

Bibliografski zapis *Glej* **Bibliografski podatki**

Dogodek *Glej* **Thema**

Kraj *Glej* **Thema**

Normativni zapis *Glej* **Normativni podatki**

Pojem *Glej* **Thema**

Predmet *Glej* **Thema**

Vrsta vsebine *Glej* **Oblika vsebine**

Zbirka

Izrazi, ki se v izjavi iz leta 2009 ne uporabljajo več

Bibliografska enota *Glej* **Pojavna oblika**

Enotni naslov *Glej* **Ime, Normativna oblika imena, Normativna točka dostopa**

Kazalka *Glej* **Variantna oblika imena**

Značnica *Glej* **Kontrolirana točka dostopa, Normativna točka dostopa**

11 Zaključna beseda

Revizija *Izjave o mednarodnih katalogizacijskih načelih* je kot cilj določena v načrtu dela Sekcije za katalogizacijo za leto 2012 (Cataloguing Section's Action Plan 2012).¹³ V poročilih s srečanj lahko sledimo odločitvam, ki jih je sprejela delovna skupina in odobril stalni odbor.

V tem zaključku predstavljamo nekatera dejstva glede revizije na splošno:

1. ohranjena je struktura *Izjave o mednarodnih katalogizacijskih načelih* iz leta 2009, čeprav se *Izjava* ne nanaša samo na načela;
2. trenutno usklajevanje modelov FRBR, FRAD in FRSAD je močno vplivalo na revizijo; leta 2010 je model FRSAD entitete iz modela FRBR »pojem«, »predmet«, »dogodek« in »kraj« zamenjal s »themo« in ustvaril nadrazred »nomen«; veliko truda je bilo vloženega, da bi v *Izjavi* združili vse entitete in se izognili vsebinskemu prekrivanju in nesporazumom;
3. uvedena so nova načela, to so *interoperabilnost*, *odprtost* in *dostopnost*;
4. spremenjen je vrstni red poglavij: prejšnje poglavje 4 *Cilji in funkcije kataloga* je predstavljeno v poglavju 6;
5. v uvodu ni več omenjen mednarodni katalogizacijski pravilnik, in sicer glede na odločitev *Stalnega odbora Sekcije za katalogizacijo pri Ifli*;¹⁴
6. v poglavju 1 *Obseg* je izpuščena omemba »arhivov, muzejev in drugih skupnosti«; izjava temelji na knjižničnih dejavnostih, konceptualnih modelih, standardih in orodjih; čeprav je sodelovanje drugih skupnosti pri ustvarjanju, upravljanju in izmenjavi podatkov vedno dobrodošlo, pa tako sodelovanje še ne pomeni, da morajo druge skupnosti prevzeti enaka načela ali določbe;
7. poglavje 7 *Osnove za učinkovito iskanje* je bilo razširjeno, izrazi »kode«, »katalogi« in »OPAC« pa so bili nadomeščeni z izrazi, ki obsegajo razširjene oblike zbirnih bibliografskih informacij;
8. pojem »zapis« (tako bibliografski kot normativni) je spremenjen v »podatek«, saj je »zapis« le eden od načinov združevanja in prikazovanja podatkov.

¹³ www.ifla.org/publications/cataloguing-section-action-plan

¹⁴ *2012 Minutes, Appendix IV Expansion of the ICP to form an international cataloguing code?*
www.ifla.org/files/assets/cataloguing/reports/meeting_2012.pdf

12 Manjši popravki maja 2017

V poglavju 5.1.1 je izraz *theme* spremenjen v *thema*.

V *Slovarju* so nekatere spremembe pri *Glej tudi* (pri geslih *agent*, *entiteta*, *korporacija*, *odnos*, *oseba*, *rodbina* in *ustvarjalec*).